

«MATENADARAN» MASHTOTS INSTITUTE OF ANCIENT MANUSCRIPTS
ARMENIAN LIBRARY OF THE GALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION

ARMENIAN CLASSICAL AUTHORS

VOLUME XVII

11th Century

CALOUSTE
GULBENKIAN
FOUNDATION

YEREVAN
2016

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

ԺԷ. ՀԱՏՈՐ

ԺԱ. ԴԱՐ

CALOUSTE
GULBENKIAN
FOUNDATION

ԵՐԵՒԱՆ
2016

Հատորը հրատարակութեան է պատրաստուել Մեսրոպ Մաշտոցի անուան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտ Մատենադարանում

Մատենաշարը հիմնադրուել է Գալուստ Գիւլբենկեան հիմնարկութեան հայկական բաժանմունքի նախկին տնօրէն, դոկտոր Զաւէն Եկաւեանի նախաձեռնութեամբ եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Արամ Ա.-ի ջանքերի շնորհիւ:

ԺԷ. ՀԱՏՈՐԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

- ԹԱՄՐԱԶԵԱՆ ՀՐԱՉԵԱՅ** - Մաշտոցի անուան Մատենադարանի տնօրէն, բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր, գիտական խորհրդի նախագահ
- ՄԱՂՈՅԵԱՆ ԱՐՇԱԿ** – «Էջմիածին» հանդէսի գլխաւոր խմբագիր, բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր
- ՄԻՐՁՈՅԵԱՆ ՀՐԱՉԵԱՅ** – փիլիսոփայական գիտութիւնների դոկտոր-պրոֆեսոր
- ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ** – ԵՊՀ դասախօս, պատմական գիտութիւնների թեկնածու, պրոֆեսոր
- ՏԵՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԳԵՈՐԳ** – Մաշտոցի անուան Մատենադարանի ձեռագրատան գլխաւոր ավանդապահ, պատմական գիտութիւնների թեկնածու
- ՔԵՆՍԵԱՆ ՅԱԿՈԲ** – Մաշտոցի անուան Մատենադարանի բաժնի վարիչ, բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր
- ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՄՊԱՐԵԱՆ** – Մատենադարանի տնօրէնի խորհրդական բարձր տեխնոլոգիաների եւ հրատարակչական հարցերով, մատենաշարի համակարգող

Հատորը կազմեց եւ խմբագրեց **ՀՐԱՉԵԱՅ ԹԱՄՐԱԶԵԱՆԸ**
Գեղարուեստական խմբագիր եւ ձեւաւորող՝ **ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՄՊԱՐԵԱՆ**

Ցանկերը կազմեց **ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՄՊԱՐԵԱՆ**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԳԵՏԱԴԱՐՁ

Պետրոս Ա. Գետադարձ կաթողիկոս - <i>Խաչիկ Յարութիւնեան</i>	11
Շարական սրբոց Ատովմանց	19
Շարական սրբոց Սուքիասեանց	19
Շարական սրբոյն Դաւթի Դվնեցոյ	20
Շարական սրբոյն Կիրակոսի եւ Յուդիտայ	20
Շարական սրբոց Ոսկեանց	21
Շարական սրբուհւոյն Սանդիստոյ	21
Շարականք սրբոց Վարդանանց	22
Կանովն համարեն ամենայն մարտիրոսաց	22
Կանովն համարեն ամենայն ննջեցելոց	47
Յիշատակարան ստացողի	76
Արձանագրութիւն	78

ԳՐԻԳՈՐ ՎԿԱՅԱՍԵՐ

Գրիգոր Բ Վկայասէր - <i>Գոհար Մուրադեան</i>	81
Սրբոյ Գրիգորի եւ Յայոց վերադիտողի Վկայասիրի, բան յորդորական վասն մոլորման զատկի... 85	
Խաւսք Գրիգորի Յայոց կաթողիկոսի որ նախ Վահրամ առձայնեալ եւ, յորժամ կաթողիկոս ձեռնադրեցաւ, Գրիգորիս կոչեցաւ յանուն նախնոյն իւրոյ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, ասացեալ վասն պատուիրանաց նախահարցն.....	89
Տաւնանամակի յիշատակարանը	97

ԱՆԱՆԻԱ ՍԱՆԱԳՆԵՑԻ

Անանիա Սանահնեցու մատենագրական վաստակը - <i>Պետրոս Դ. Յովհաննիսեան</i>	101
[Ա]նանիայի Յայոց վարդապետի՝ ի խնդրոյ հաւր Դիոսկորոսի, զոր յետոյ իմ աղաչեալ զլուսաւորիչ վար[դապե]տն սարկաւագ ըստ մականութեան եւ երկրորդ [ուսաւ[որիչ] հայ ազգին, եւ յաղագս սիրոյն, զոր էր առ իմ անպիտանութիւն, [ք]ազուն ջանիւ աշխատութիւն կրեաց յաղագս այսր տառիս.....	105
Յաղագս Յովհաննու Սկրտչի Անանիա վարդապետի ասացեալ	226
ՅԱնանէ վարդապետէ ասացեալ ի խաչելութիւն Պետրոսի.....	228

ԳԵՐՈՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԵՂՐԻԿ

Գերոր վարդապետ Մեղրիկ եւ իր գրութիւնները - <i>Ներսէս Ակինեան</i>	247
Բնագրագիտական տեղեկանք - <i>Գուրգէն Գասպարեան</i>	256
Բանք խոստովանութեան յանցանաց ասացեալ սուրբ վարդապետին Մեղրկայ	258
Աղաւթք նորին	260
Մեղրիկ վարդապետին ասացեալ յաղագս աղաւթից եւ զղջման մեղաց	262
Խոստովանութիւն հաւատացելոց ուղղափառաց զոր ասացեալ է Մեղրկայ վարդապետին	267
Աղաւթք եւ երգք աւրինութեանց ոգւոց արթնոց եւ մաղթանք մաքուր մտաց առ Աստուած ասաց[եալ] սուրբ վարդապետ[ի]ն Գերգեա Մեղրկայ[]	271
Աղաւթք Մեղրիկ վարդապետի ասացեալ ի Յայրն երկնաւոր	278
Խրատք եւ խոստովանութիւն մանկանց եկեղեցոյ եւ ամենայն քրիստոնէից մասնաւոր առ Աստուած ի սուրբ վարդապետաց Մեղրկայ եւ յԱնանիայէ	281

Մատեան պաղատանաց սուրբ վարդապետին Մեղրկայ զկնի ելից իւրոց յաշխարհէ	284
Յիշատակարան	287
ՊՕՂՈՍ ՏԱՐՕՆԱՑԻ	
Պօղոս Տարօնացու մատենագրական ժառանգութիւնը - <i>Յակոբ Քեոտեան</i>	291
Թուրք երանելոյն Պաւղոսի Տարաւնացոյ յաղթաւղ ախոյեան վարդապետի ընդ դէմ Թեոփիստեայ հռոմն փիլիսոփային (<i>քննազորը պատրաստեց Գեորգ Ալավերդեանը</i>)	298
Պաւղոսի իմաստասիրի Տարաւնացոյ վարդապետի խաւսք ընդ դէմ չարաբար երկաբնակացն հռոմոնց թղթին պատասխանի (<i>քննազորը պատրաստեց Գեորգ Ալավերդեանը</i>)	564
Յաղագս մարմնաւորութեան տեառն	602
Գործնական եւ արդիւնական վարդապետին Յայոց մեծին Պաւղոսի Ղազարու վանից վանականի բացայայտութիւն ժամուց աղաւթից	609
Պատճառ երկրորդ շաբաթու երկուշաբաթ աւուրն թէ որպէս երկրորդ շաբաթուս հինգ աւուրցս հաւասար ունի զընթերցուածն եւ զսաղմոսն զատ եւ որիշ յայլոցն շաբաթուց առ եւթերորդ շաբաթն հայելով.....	626
Յաղագս քառասնորդաց պահոցն	629
Պաւղոսի Տարոնեցոյ ասացեալ ի խորհուրդ քառասնորդաց պահոցս	630
Երիցս երանեալ սուրբ վարդապետին Պաւղոսի Տարաւնացոց ասացեալ բան հաւատոյ ընդդէմ հերժուածողաց դաւանութիւն ի սուրբ երրորդութիւնն. աւգնեա՛, Յիսուս.....	636
Յաղագս Վարդավառին խորհրդոյ յաւետարանին մեկնութենէ սրբոյն Պաւղոսի Վերծանաւղի ասացեալ.....	658
ԳԵՈՐԳ ԼՈՈՒՑԻ	
Գեորգ հայոց վերադիտողի թուրք Յովհաննէս ասորոց պատրիարզին - <i>Ազատ Բոզոյեան</i>	663
Տեառն Գեորգեայ հայոց վերադիտողի եւ հոգեշնորհ փիլիսոփայի պատասխանի թղթոյն Յովհաննիսի ասորոց պատրիարզի	671
Ա. Ի հաւատոյ թղթէն տեառն Գեորգայ հայոց կաթողիկոսի, որ առ Յոհաննէս պատրիարզն ասորոց	689
Բ. Ի հաւատոյ թղթէն տեառն Գեորգայ հայոց կաթողիկոսի, որ առ պատրիարքն ասորոց Յոհաննէս	690
Գ. Ի հաւատոյ թղթէն տեառն Գեորգեայ հայոց կաթողիկոսի, որ առ պատրիարզն ասորոց Յոհ[ան]նու վասն ուրբաթագելի, զի սուտ է.....	691
Գ՛. Վասն զելի. ի թղթէն տեառն Գեորգեայ հայոց կաթողիկոսի, զոր գրեաց առ պատրիարզն ասորոց.....	693
ՍԻՍԻԱՆՈՍ ՎԱՐՂԱՊԵՏ ՍԵՔԱՍՏԱՑԻ	
Սիսիանոս վարդապետ Սեբաստացի - <i>Գուրգէն Գասպարեան</i>	697
Երանելոյն տեառն Սիսիանոսի վարդապետի խաւսք ասացեալ յամենագովեստ ժողովն ի տաւն սրբոց Քառասնիցն ի խնդրոյ նոյն ժողովոյն ի նմին քաղաքի Սեբաստիայ եւ յեկեղեցոջ Սրբոց Քառասնից եւ ի խորհուրդ սուրբ քառասնորդաց պահոցն	710
Վկայաբանութիւն Սրբոց Քառասնիցն որք կատարեցան ի Սեբաստիայ	738
Արեգի ա եւ մարտի թ. վկայաբանութիւն Սրբոց Քառասնիցն որք ի Սեբաստիայ կատարեցան	751

Մարտի ք եւ արեգի ամսոյ ա. վկայութիւն Սրբոց Քառասնիցն որք ի Սեբաստիա կատարեցան ի լիճն.....	751
ՎԱՐԴԱՆ ՀԱՅԿԱԶՆ	
Վարդան Հայկազն - <i>Գուրգէն Գասպարեան</i>	757
Վարդանայ Հայկազնոյ տաղ գերեզմանական վասն փոխման երանեալ եւ սուրբ կաթողիկոսին Հայոց Գրիգորի Վկայասիրի	764
Յաւելուած	
ԴԱԻԹ ԱՆՅԱԴԹ	
Արիստոտէլի «Ստորոգութիւնք» եւ «Յաղագս մեկնութեան» երկերի անանուն մեկնութիւնները - <i>Արամ Թօփչեան</i>	789
Յաղագս մեկնութեան Պերիարմենիաս	796
Մեկնութիւն «Ստորոգութեանցն» Արիստոտէլի	883
ՑԱՆԿԵՐ	
ՍՈՒՐԲԳՐԱՅԻՆ	983
ԱՆՋՆԱՆՈՒՆՆԵՐ	997
ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐ, ՑԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐ, ՏՈՂԱՆՈՒՆՆԵՐ.....	1017